

ZPRAVODAJ 2005/2

„OD TÉ DOBY VĚŘÍM NA OSUD...“

V Galerii Roberta Guttmanna se ve dnech 14. dubna – 10. července 2005 konala výstava *Od té doby věřím na osud – transporty do Pobaltí v roce 1942*, kterou připravilo oddělení holocaustu Židovského muzea v Praze ve spolupráci s Památníkem Terezín a Institutem Terezínské iniciativy.

Výstava představuje první část širšího výstavního projektu, který pojednává o málo známých transportech vyslaných z terezínského ghetta před 26. říjnem 1942, kdy byly zahájeny deportace do Osvětimi. V Galerii Roberta Guttmanna se tak bylo možno seznámit s osudy českých židů odvezených mezi 9. lednem a 22. říjnem 1942 do Pobaltí, na území Německem okupovaného Lotyšska a Estonska. Druhá část projektu, plánovaná na rok 2007, výstavně zpracuje deportace českého židovského obyvatelstva do Běloruska a východního Polska.

Osudy českých Židů deportovaných do těchto míst dosud nebyly zdokumentovány. Pracovníkům oddělení holocaustu v čele s kurátorkou výstavy PhDr. Janou Šplíchalovou a Lukáši Příbylovi, filmaři a historikovi spolupracujícím s Židovským muzeem v Praze, se podařilo shromáždit unikátní kolekci archivních dokumentů. Patří k nim mimo jiné záznamy z procesů s výpověďmi nacistů a někdejších vězňů, které jsou uloženy v pobočce Bundesarchivu v Ludwigsburgu, archivu v Rize a jinde.

Natočené rozhovory s pamětníky budou na jaře 2006 představeny ve čtyřdílném dokumentárním filmu. Část tohoto materiálu však měli možnost zhlédnout i návštěvníci výstavy. Kurátoři dávali přednost autentickým výpovědím před strohým faktografickým popisem historických událostí, dali prostor dojmům a individuální zkušenosti jednotlivců, kteří zažili a přežili extrémní situace ve východoevropských ghettech a koncentračních táborech.

Shromážděné unikátní materiály, získané během několikaleté rozsáhlé badatelské činnosti, byly v takto ucelené formě prezentovány poprvé a ve svém souhrnu obohatily či pomohly upřesnit znalosti o osudu transportů, které v roce 1942 opustily Protektorát Čechy a Morava směrem na východ.

Výstava se uskutečnila za laskavé finanční podpory Řízení letového provozu České republiky, Česko-izraelské smíšené obchodní komory, Nadačního fondu obětem holocaustu a Zahraničního ústavu Spolkové republiky Německo.

Dík za podporu projektu patří i rabínu Normanu R. Patzovi a žákům kongregace Sholom West Essex v Cedar Grove, New Jersey, USA, kteří finančně podpořili další výzkum zaměřený na transporty českých Židů do koncentračních táborů v Bělorusku, pobaltských zemích a v Polsku.

NOVÝ DEPOZITÁŘ KNIHOVNY ŽIDOVSKÉHO MUzea V PODKROVÍ PINKASOVY SYNAGOGY

Oprava Pinkasovy synagogy – památníku obětem šoa byla po povodni v srpnu 2002 rozdělena do několika etap (Zpravodaj o pracích informoval v číslech 4/2002, 4/2003 a 1/2004). Ve třetí etapě, která byla ukončena v červenci roku 2004 a která již probíhala za návštěvnického provozu, byly dokončeny opravy ručně psaných nápisů na stěnách se jmény židovských obětí holocaustu z Čech a Moravy. V dubnu 2005 byla rekonstrukce Pinkasovy synagogy završena přebudováním podkrovního depozitáře v návaznosti na záchranné práce v horní

části synagogy. Depozitář bude nově sloužit muzejní knihovně. Opravu a rekonstrukci zde bylo možné uskutečnit poté, co se obrazová sbírka původně uložená v podkroví Pinkasovy synagogy v loňském roce přestěhovala do nově dokončeného obrazového depozitáře ve Smíchovské synagoze. Po uvolnění podkrovních prostor v Pinkasově synagoze byla opravena střecha, klempířské prvky a elektroinstalace. Nyní je v depozitáři nové osvětlení s UV filtrem. Ústředna měření a regulace ovládá nově instalované odvlhčovače a parní zvlhčovače. Do takto upraveného depozitáře, který svými parametry splňuje veškeré požadavky na kvalitní a bezpečné uložení knih, bylo po odborném očištění převezeno na 13 000 svazků periodik, tj. 260 běžných metrů knižního fondu Židovského muzea v Praze. Náklady spojené s realizací uvedených prací byly částečně hrazeny z grantu poskytnutého World Monuments Fund (USA). Této organizaci patří velký dík za veškeré finanční příspěvky na obnovu Pinkasovy synagogy poškozené povodní v roce 2002.

„REMEMBERING TEREZIN“ VE FILIPÍNSKÉ MANILE

Židovské muzeum v Praze se podílelo na přípravě akce Remembering Terezin, kterou ve dnech 28. dubna – 3. května 2005 uspořádal v Manile český velvyslanec na Filipínách Stašek Slavický ve spolupráci s velvyslanectvím Izraele a Cultural Center of the Philippines.

Slavnost byla zahájena vernisáží výstavy kreseb terezínských dětí ze sbírky Židovského muzea v Praze. Promítání ukázek z dětské opery Hanse Krásy Brundibár a z filmu Transport z ráje doprovodil dr. Miloš Pojar, ředitel Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze, přednáškou a dvěma obsáhlejšími komentáři. Součástí slavnostní akce bylo také otevření výstavy fotografií o holocaustu z jeruzalémského památníku Jad Vašem s úvodním panelem o českém židovském chlapci Petru Ginzovi a dále koncert Filipínské filharmonie pod taktovkou Eugena Castilla a za účasti izraelského pianisty Naoma Sivana. Na program byly skladby terezínských skladatelů Pavla Haase, Gideona Kleina a Viktora Ullmanna. Koncert měl před zcela zaplněným sálem

filharmonie velký úspěch.

Celá akce vnesla do povědomí kulturní veřejnosti v Manile poprvé takové pojmy jako čeští Židé a jejich osudy za holocaustu, Terezín, kresby terezínských dětí, hudba terezínských skladatelů. Závěrem pronesl Miloš Pojar na velvyslanectví Izraele přednášku pro členy diplomatického sboru a filipínskou kulturní veřejnost na téma dějin českých Židů s důrazem na moderní období. Přednáška byla obohacena ukázkami autentických dokumentů z Terezína.

PROGRAMY VZDĚLÁVACÍHO A KULTURNÍHO CENTRA ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE

V březnu se ve spolupráci s Festivalem spisovatelů Praha uskutečnil ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze autorský večer s anglickým básníkem a překladatelem české literatury Ewaldem Osersem nazvaný Pražského přízvuku se nezbavíš. E. Osers představil čtenářské veřejnosti v anglofonních zemích význačné české slovesné tvůrce, například Jaroslava Seiferta, Jana Skácela, Vítězslava Nezvala, Egona Hostovského, Ivana Klímu nebo Karla Čapka. Přeložil 150 knih, z toho téměř čtyřicet sbírek poezie. Večer za-hájila PhDr. Vlasta Brtníková, CSc. z Nadačního fondu Festivalu. O autorově tvorbě promluvil Prof. PhDr. Martin Hilský, CSc. z Ústavu anglistiky a amerikanistiky FF UK. V podání člena činohry Národního divadla Josefa Vinkláře zazněly ukázky z autorovy sbírky básní Zlaté město i osobní vzpomínky autora, které zařadil do knihy Loňské sněhy.

Z květnových pořadů vynikla přednáška Sonja's Legacy/Sonin odkaz dr. Roberta Fischla z USA o osudech jeho sestřenice Soni Fische-rové, která zahynula v Osvětimi. Výstava jejích kreseb a maleb z Terezína se bude konat ve Vzdělávacím a kulturním centru od poloviny září do konce října 2005. Ve Vzdělávacím a kulturním centru byla též zahájena výstava obrazů a grafik akademického malíře Karla Šafáře Židovské motivy magické Prahy. Vystaveny byly cykly olejomalb Praha, Židovská minulost, Golem a Mudrcové a cykly grafických listů Mojžíš a Kaf-kova Praha.

V červnu proběhly ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze prezentace dvou publikací: nejprve výběru z fejetonů psaných pro pražskou redakci BBC Od Chanuky do Chanuky ředitele muzea Leo Pavláta a dále deníku Přervaný život – Deníku Etty Hillesum (1941–1943), holandské židovské studentky, která zahynula v Osvětimi.

V cyklu *Moje setkání s židovstvím* přivítalo centrum muzikologa, publicistu a hudebního kritika Ivana Medka.

DEN ŠOA A HRDINSTVÍ

Židovské muzeum v Praze a Nadační fond obětem holocaustu uspořádaly 5. května 2005, v předvečer Dne šoa a hrdinství, ve Španělské synagoze v Praze vzpomínkový večer *Jom ha-šoa*. V Den šoa a hrdinství si Židé připomínají povstání ve varšavském ghettu v dubnu 1943, a tedy jak odboj proti nacistům, tak utrpení židovského obyvatelstva během války. Datum svátku – 27. den měsíce nisan – letos podle občanského kalendáře připadlo na 6. květen. Úvodní slova pronesli představitelé pořádajících institucí – ředitel muzea Leo Pavlát, výkonná ředitelka Nadačního fondu obětem holocaustu Mgr. Jarmila Neumannová a předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu a viceprezident Mezinárodního osvětivského výboru Prof. Ing. Felix Kolmer, DrSc. V další části večera vystoupil herec Jan Potměšil, který přečetl povídku *Pan Profesor* z knihy Ivana Klímy *Moje nebezpečné výlety*. Stamicovo kvarteto poté předneslo smyčcové kvar-tety Hanse Krásky a Ervína Schulhoffa. Pořadem provázela herečka Eva Holubová.

POCTA DĚTSKÝM OBĚTEM HOLOCAUSTU

Dne 14. června 2005 se v Senátu Parlamentu České republiky uskutečnila prezentace studentských projektů nazvaná *Soužití národností*. Nad akcí převzal záštitu Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky a Magistrát hlavního města Prahy. V rámci úspěšného projektu Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze *Zmizelí sousedé*, které na něm spolupracuje s občanským sdružením *Zapomenutí*, byla v Se-nátu oficiálně vyhlášena druhá fáze projektu nazvaná *Pocta dětským obětem holocaustu*.

Žáci a studenti českých škol účastníci se této akce pátrají po zavražděných židovských dětech, kteří před válkou navštěvovaly stejné školy. Prozatím se do projektu zapojily školy v Telči, Plzni, Českých Budějovicích, Chotěboři, Varnsdorfu a Litomyšli. Vznikají pamětní desky umístěné na školách a jejich kopie se stávají částí celostátní putovní výstavy. Práce na projektu je metodickou inspirací, jak zpracovat období holocaustu v souladu s rámcovým

vzdělávacím programem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky na všech vzdělávacích úrovních, Projekt zároveň představuje výzvu k setkání mladých lidí s poslední generací přímých svědků holocaustu, zvětšuje vzpomínku na dětské oběti nacistického antisemitismu.

SVĚT KNIHY V PRAZE

Ve dnech 5. – 8. května 2005 se Židovské muzeum v Praze zúčastnilo 11. ročníku Mezi-národního knižního veletrhu Svět knihy 2005. Tato pro odbornou i laickou veřejnost přitažlivá akce se již tradičně konala v prostorách Průmyslového paláce na pražském Výstavišti a zúčastnilo se jí 627 tuzemských i zahraničních vystavovatelů a téměř 30 000 návštěvníků.

Židovské muzeum v Praze se na veletrhu prezentovalo ucelenou produkcí výstavních katalogů, odborných publikací a sborníků přednášek z cyklů a seminářů, pořádaných Vzdělávacím a kulturním centrem. Zájem veřejnosti se soustředil zejména na nově vydaný ilustrovaný Slovník judaik. Pozornost přitahoval i program připravovaných výstav, ke kterým je plánováno vydání katalogu, a zájem byl i o informace o kulturních programech Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze a službách knihovny a referenčního centra.

KONCERT PRO ČLENY ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE

Židovské muzeum v Praze uspořádalo v loňském roce poprvé při příležitosti 10 let své samostatné činnosti slavnostní koncert pro členy Židovské obce v Praze. Z tohoto setkání chce utvořit každoroční tradici. Proto se i letos 31. března ve Španělské synagoze uskutečnil hudební večer. V podání vynikajícího houslového virtuóza Václava Hudečka a cembalisty Petra Adamce na něm zazněly skladby Georga Friedricha Händla, Františka Bendy a Giuseppe Tartiniho.

Z NOVÉ PRODUKCE

V Židovském muzeu v Praze právě vychází v českém jazyce tři nové katalogy ke stálým muzejním expozicím. Je to katalog k historické expozici Dějiny Židů v Čechách a na Moravě – od počátku osídlení do emancipace, která je umístěna v Maiselově synagoze, dále katalog ke druhé části historické expozice Dějiny Židů v Čechách a na Moravě – od emancipace do současnosti, která je umístěna ve Španělské synagoze, a konečně katalog Židovské tradice a zvyky k expozicím v Klausově synagoze a Obřadní síni. Všechny katalogy obsahují texty k jednotlivým tématům expozice a doprovází je bohatý soubor barevných reprodukcí nejvzácnějších exponátů. Některé reprodukcce jsou přitom zveřejněny vůbec poprvé – např. vlastnoruční podpis rabiho Löwa (Maharala). Autorem většiny textů jsou Dr. Alexandr Putík, Mgr. Olga Sixtová, Anita Franková, Vlastimila Hamáčková, Arno Pařík a Jiřina Šedinová. Všechny katalogy si lze objednat na adrese Židovského muzea v Praze nebo elektronicky: ✉ sales@jewishmuseum.cz případně přímo na webových [stránkách muzea](#).

ERICH KULKA 1911–1995

Při příležitosti 10. výročí úmrtí spisovatele a historika Ericha Kulky vydalo Židovské muzeum a Hebrejská univerzita v Jeruzalémě pamětní publikaci.

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

Duben 2005

– delegace Amerického židovského výboru (American Jewish Committee) vedená dlouholetým výkonným ředitelem Davidem Harrisem

Červen 2005

- skupina 13 členů kulturní rady magistrátu z Mnichova
- dvě skupiny Amerických přátel ORT navštívily muzeum a jeho Vzdělávací a kulturní centrum
- Thomas O. Hecht, předseda Begin-Sadat centra Bar-Ilan Univerzity